

Introduktion

En annan och bättre berättelse

Eutanasi och assisterat självmord – ett kristet perspektiv

Temat, "Eutanasi och assisterat självmord" inleds med ett referat och en reflektion rubricerad *Är läkarrollen och läkarutbildningen ett skydd mot allvariga etiska felsteg?* av Leif Dotevall, utifrån danska läkartidningens artikel: *Då Tysklands läkare blev nazister*.¹ Är läkare särskilt känsliga för gruppsyck och andras ställningstaganden eller är vi personer med stor integritet och extra ordinärt mod? Sedan följer sagan *Blanketten – en berättelse från Lübeck julen 1939* av Christian Braw. Bakgrunden är given i skriften *Värdelösa liv? – Förintelsens förspel – en varning även för vår tid* Clapham resurs VII:2021 av samma författare. *Värdelösa liv?* anmäldes i *Ars Medicina* nr 3 2021 sidan 10. Sagan som publiceras här, ingår i en ny bok som kommer ut i höst. Sagan illustrerar hur näst intill omöjligt mycket civilkurage som behövs när alldeles för få i tid vågat gå mot strömmen. Det gäller sådana fundamentala värden som religionsfrihet, yttrandefrihet, åsiktsfrihet, samvetsfrihet och alla människors lika och höga värde. Underförstått i sagan är att alla är benägna att "springa på samma boll" och att vi är mycket känsliga för gruppsyck, ofta inte ifrågasätter och gärna ger efter för ledaren och majoriteten i sådana värderingsfrågor.

Slutligen kommer på sidan 15 den kristna grunden och alternativet till Nietzsches utgångspunkt i sin livsåskådning "Gud är död" och Nietzsches enorma krav på individens självförverkligande, att skapa sig själv, dvs. fundamentala grunden för identitet och människovärde. I kristen tro är skapelsetanken väsentlig för identiteten. John Wyatt återberättar den bibliska berättelsen om människan. Det är den "bättre berättelsen" utifrån den klassiskt kristna bekännelsen. (Notapparaten i artikeln är redaktionens).

Leif Dotevall är Med Dr och infektionsläkare, Christian Braw är präst och författare. John Wyatt är professor emeritus, neonatolog och etiker vid London University College. Wyatt har belyst frågan Eutanasi från alla möjliga håll. De

artiklarna finns publicerade på hemsidan och är uppräknade i referens ett sidan 15 i det här numret av *Ars Medicina*.

Dödshjälp eller livshjälp – om människosyn, ansvar och integritet i livets slutskede var titeln på en antologi som KLM tog fram för snart 25 år sedan. Vi var 16 olika författare, från olika delar av kristenheten som belyste frågan: Del I – Dödshjälp eller Livshjälp i sjukvården", Del II Dödshjälp eller livshjälp i samhället och Del III Dödshjälp eller livshjälp i etik och livsåskådning.

År 2017 publicerade Claphaminstitutet *Hotet mot värdigheten Rapport 1:2017* författat av Mikaela Luthman och Anne-Berit Ekström².

Och år 2020 kom en ny, ännu mer omfattande och uppdaterad informativ antologi *Dödshjälp i Norden? Etik, klinikk och politik*. Redaktörer är Morten A Horn, Daniel Joachim H. Kleiven och Morten Magelssen med sexton kapitel, varav ett är författat av KLM:s tidigare ordförande Anne-Berit Ekström och Mikaela Luthman, *En kritisk granskning av Oregonmodellen*. En annan svensk som bidrar med ett kapitel i den volymen är Sven Roman, *Psykiatri och dödshjälp*.

Seminarium 4 vid förra årets ICMDA Nordic Conference hade rubriken *Death on demand*. Moderator var: Johan Holmdahl och talare: Kalle Mäki Finland och Rick Paul Holland. Det går fortfarande att ta del av seminariet.³

Sveriges läkarförbund skriver på sin hemsida 2022: *"Dödshjälp är inte tillåtet i Sverige. Att döda en annan person är brottsligt (mord eller dråp), även om det sker med personens samtycke. Medhjälp till självmord är däremot inte ett brott i Sverige. Den läkare som skriver ut läkemedel till en person i syfte att denne ska ta detta för att beröva sig självo livet skulle emellertid riskera deslegitimering, eftersom agerandet sannolikt skulle bedömas strida mot vetenskap och beprövad erfarenhet."* Läkarförbundets etiska regel nummer två är *"Läkaren ska besinna vikten av att skydda människoliv och får aldrig vidta åtgärder som syftar att påskynda döden."* Vidare

på samma sida definieras de centrala begreppen för att främja en klar argumentation. Dödshjälp – är en insats som ges efter uttryckligt önskemål från patienten där avsikten är att insatsen skall orsaka patientens död. Dödshjälp delas upp i 1. Eutanasi – någon annan än patienten utför handlingen. 2. Assisterat döende – patienten själv utför den avgörande handlingen. Vidare *"Avbrytande av livsuppehållande behandling (respiratorvård och näringstillförsel t. ex) är tillåtet och förenligt med god etik då fortsatt livsuppehållande behandling inte är i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet (gagnar inte patienten). Adekvat palliativ behandling ska alltid erbjudas då livsuppehållande behandling ska avbrytas."*

Om vi tänkte att saken var utagerad i och med böckerna så tar vi grundligt fel. Det som blivit alltmer uppenbart i västvärlden är att vi lider av kulturell amnesi⁴ och att stora delar av kristenheten har sekulariserats.^{5 6} Så när frågan om Dödshjälp nu kommer upp igen kan det bli en omsvängning.

Tendensen är tydlig, fler länder legaliserar dödshjälp, antalet personer som har erhållit aktiv dödshjälp ökar och indikationerna för när dödshjälp är aktuellt vidgas. Massmedia, politiker och aktivister trycker på och dessa krafter får opinionen med sig.

När nu en majoritet i Sveriges riksdag verkar förorda en ny utredning så är sannolikheten betydande att dörren öppnas till aktiv dödshjälp också i Sverige.⁷ Läkarförbundets enkät häromåret indikerade oenighet bland medlemmarna i inställningen. En enkät med frågor om eutanasi som gick ut till 6000 medlemmar, och besvarades av 3000, visade på att av dessa var 60% positiva till legalisering av dödshjälp och drygt 30% negativa.

Tar vi ett steg tillbaka så ser vi att det mediala och politiska trycket för legalisering av eutanasi är starkt och byggs upp. Liberalerna har ställt sig bakom att det görs en utredning. M⁸ och SD⁹ drar åt samma håll. Det är en tung fråga där

information behöver ut i offentligheten, som går på tvärs mot det mediala och politiska trycket. Här har vi alla ett ansvar att delta i diskussionen och vi återkommer i följande nummer av *Ars Medicina* och hoppas av våra läsare tar diskussionen vidare in i sina olika sammanhang.

Red

1. <https://www.aerzteblatt.de/nachrichten/129530/Der-Nuernberger-Prozess-gegen-Nazi-Aerzte-begann-vor-75-Jahren> "2012 bat der Deutsche Ärztetag offiziell um Verzeihung [ursäkt] für die Mitwirkung an den Verbrechen. Die übergroße Mehrheit der Ärzte schwieg oder war einverstanden", gestand der frühere Präsident der Bundesärztekammer, Jörg-

Dietrich Hoppe. Die NS-Ideologie, die auf vermeintliche Erbgesundheit und Reinhaltung der Rasse setzte, sei bei einem Großteil der Ärzteschaft "auf fruchtbaren Boden gestoßen". Den stora majoriteten av läkarkåren antingen teg eller höll med. NS-ideologin föll i god jord hos läkarkåren.

2. *Hotel mot värdigheten Rapport 1:2017* © Claphaminstitutet 2017 Produktion ADD Reklambyrå AB ISBN 978-91-88163-09-7 Tryck: Stema Print, Forserum 2017 www.claphaminstitutet.se info@clapham.se Bild förstasidan: Pascal Broze/ Reporters/ Science Photo Library / UIG

3. Death on demand, Moderator: Johan Holmdahl, Talare: Kalle Mäki Finland, Rich Paul Holland

<https://www.youtube.com/watch?v=QWdj6r2unew>

4. Vishal Mangalwadi *The book that made your world. How the Bible created the soul of Western civilization* Nashville - Dallas - Mexico City - Rio De Janeiro. Thomas Nelson 2011

5. George Yancey & Ashlee Quosig *One Faith no longer - The*

transformation of Christianity in Red and Blue America. New York University Press 2021

6. Gunnar Hyltén-Cavallius *Rännil blev till flod: Nätverket kring 68-kyrkan och tidskriften inter Nos i Lund* Malmö: Universus Academic Press. 2019. 191 s. <https://www.kyrkanstidning.se/nyhet/han-tecknar-dagens-kyrka-med-1968-som-fond>

7. *Världen idag* Tisdag den 28 december 2021 V svänger - majoritet vill utreda dödshjälp. "Socialdemokraterna, centerpartiet och Kristdemokraterna är emot aktiv dödshjälp."

8. Riksdagsledamot Louise Meijer (M). Motion 2020/21:61 "... Sverige bör införa möjlighet till aktiv dödshjälp... Hur det ska utformas bör vara föremål för utredning."

9. Riksdagsledamot Markus Wiechel (SD) riksdagsmotion 2020/21:61

Är läkarrollen och läkarutbildningen ett skydd mot allvarliga etiska felsteg?

Danska läkartidningen *Ugeskrift for Læger* publicerade 12 juli i år en historisk artikel som väcker till eftertanke¹. Författaren belyser frågan om orsakerna till att tyska läkare i så hög grad var delaktiga i förbrytelser mot mänskligheten redan före andra världskrigets början. Varför man valde att följa en nazistisk ideologi trots att sjukvårdens människosyn och forskning redan tidigt så uppenbart och brutalt kränkte människovärdet. Artikeln i danska läkartidningen illustreras med en propagandaaffisch från 30-talets Tyskland. Ekonomiska argument och besparingar av skattemedel och medborgarnas tillgångar används som argument för eutanasi av personer med funktionsvariationer. En läkare med förnöjt ansiktsuttryck lägger sin hand på axeln på patienten som har kroppsposition som talar för en bakomliggande sjukdom: "60 000 mark kostar denne ärftligt sjuke under sin levnad. Landsmän, det är dina pengar."

(Bild: Deutsches Historisches Museum, <https://i.imgur.com/dA2z8Tm.jpg>)

Har denna diskussionen relevans även i vår tid? Är inte dessa brott något som endast tillhör en historiens skräpkammare och en förgången tid? Författaren Klaus Larsen lyfter upp frågorna igen också i

vår tid - för att vi inte ska glömma. För att vi inte ska ha illusionen att läkare idag är immuna mot grava etiska övertramp. Att ekonomi blivit så mycket viktigare än etik att diskutera när det gäller vårdfrågor är en varningsklocka också för oss. I den aktuella debatten om dödshjälp förekommer redan kostnadsanalyser hur mycket man skulle spara om läkarassisterad dödshjälp börjar tillämpas, bland annat i Kanada².

Läkarkåren har genom historien oftast uppfattats (och uppfattat sig själv) som en

grupp som använder humanitet och medicinsk kunskap till gagn för sina medmänniskor så långt det är möjligt. Det antika axiomiet för läkare, "primum non nocere" - att så långt som möjligt inte skada, har varit en grundläggande etisk princip i vården som tagits för givet.

Varför valde över hälften av de tyska läkarna att ansluta sig till det nazistiska partiet redan vid tiden för eller strax efter Hitlers maktövertagande 1933? Det var anmärkningsvärt nog en långt större andel än för någon annan yrkesgrupp, hävdar författaren. Vad är orsakerna till att läkarutbildningen och läkarrollen inte var en garant för att genomskåda de ohyggliga grymheter som skedde redan under 30-talet i Tyskland. Redan före kriget hade "eutanasi-programmet" inneburit att personer med psykiatriska funktionshinder, vissa ärftliga sjukdomar och kroniska tillstånd identifierats som ekonomiska belastningar och därmed "oönskade". Läkarkåren var inte bara medveten om, utan också i hög grad delaktig i att cirka 275 000 personer avlivades i programmet under 30-talet. Således redan före krigsutbrottet. Ett stort antal läkare var ledande i dessa brott mot mänskligheten, och med "pseudovetenskapliga argument rättfärdiggjorde mord" på dem man egentligen

Att ekonomi blivit så mycket viktigare än etik att diskutera när det gäller vårdfrågor är en varningsklocka också för oss.

Gruppenzwang?
Nicht mit mir,
ich mach
freiwillig mit!

hade till uppgift att hjälpa och beskydda.

I en artikel i *International Journal of Law and Psychiatry* från 2012 granskas orsakerna till de tyska läkarnas deltagande i folkmorden och de ohyggliga medicinska experiment som så många utsattes för³. Man fann att de tyska läkare som tjänstgjorde under de omtumlande åren efter första världskriget värderade högt "konformitet och lydnad mot auktoriteter". Mycket tyder på att de attraherades av tanken på "renhet", förhindra "kontamination". Dessutom fanns ett betydande inslag av ekonomisk vinning, högre lön och karriärmöjligheter. Att judiska läkare kunde undanröjas innebar nya möjligheter till tjänster. Tron på socialdarwinismen och att "samhällskroppen" ska hållas ren

spelade också stor roll för att acceptera folkmord. Det framkommer också att de läkare som arbetat under första världskriget under fruktansvärda omständigheter hade brutaliserats och förråts. Som författaren skriver hade "kriget skadat och bedövat medkänslan" för andra människor.

Även i svenska akademiska och medicinska sammanhang fanns liknande strömningar under denna tid. "Det är väl känt att det i Sverige under 1930-och 40-talet fanns mer eller mindre uttalade nazistiska partier och sammanslutningar, men också flera formellt opolitiska föreningar med nationalsocialistisk anstrykning, där hundratals läkare var medlemmar," skriver Nils Hansson et al i *Läkartidningen* 2009⁴. Såväl inom borgerliga kretsar som inom arbetarrörelsen spreds sympatier för dessa tendenser. Ett mål var att läkaren "inte i första hand ska verka för individens bästa, utan för nationens".

Efter rannsakingen och de juridiska processerna kring andra världskrigets brott utförda av läkare fanns ett ytterst angeläget behov att formulera forskningsetiska principer med samtycke och respekt för patienter. Resultatet blev Hel-

singforsdeklaration om de etiska grunderna för medicinsk forskning som beslutades 1964 av World Medical Association och som därefter reviderats efter hand⁵.

Den aktuella artikeln i *Ugeskrift for Læger* är en bister påminnelse om att den etiska kompassen lätt kan vridas i destruktiv riktning när tidsandan blir viktigare än det ursprungliga uppdraget att värna och vårda den patient man anförtrots som läkare.

Leif Dotevall
Med Dr, infektionsläkare

1. <https://ugeskriftet.dk/nyhed/da-tysklands-laeger-blev-nazister>
2. Trachtenberg AJ, Manns B. Cost analysis of medical assistance in dying in Canada. *CMAJ*. 2017 Jan 23;189(3)
3. Haque et al. Why did so many German doctors join the Nazi Party early? *Int J Law Psychiatry* 2012 Sep-Dec;35(5-6):473-9.
4. Hansson N et al. Svenska läkare var gäster vid nazisternas elitsskola. *Läkartidningen* 2009;106 (5):301-303
5. <https://www.wma.net/policies-post/wma-declaration-of-helsinki-ethical-principles-for-medical-research-involving-human-subjects/>

... en bister påminnelse om att den etiska kompassen lätt kan vridas i destruktiv riktning när tidsandan blir viktigare än det ursprungliga uppdraget att värna och vårda den patient man anförtrots som läkare.

Läkaren

Det faller på var människa, som bestämmer sig för att ägna sitt liv åt vården av andra, att allvarligt överväga följande fyra saker:

- För det första. En dag skall läkaren avlägga räkenskap inför Överdomaren för alla de liv som anförtrots.
- För det andra. All skicklighet, kunskap och energi som givits av Gud, skulle också brukas till Guds ära och människornas gagn, och inte i det rena egenintresset.
- För det tredje, men inte minst nobla och sanna, bör läkaren reflektera över att vården gäller inte vilken varelse som helst, utan för att uppskatta människans värdefullhet och storheten, blev Guds son själv människa och adlade på så vis henne med sin värdighet, dog och återlöste henne.
- Och för det fjärde, läkaren, som själv är en dödlig människa bör vara flitig och ömsint i att minska sina patienters lidande, alldenstund läkaren själv en dag kommer att vara en patient.

Thomas Sydenham (1624-1689), engelsk läkare.
The Doctor, fritt översatt.

Blanketten – en berättelse från Lübeck julen 1939

I Mecklenburg går ingenting utom plog och harv – det är så man säger. Men 1872 utbröt i Altmühlendorf en kyrklig väckelse kring pastor Oscar Löwenhoorn, som fått den största betydelse för trakten och som ännu lever vidare genom Recknitz-taler Diakonissananstalt med moderhus just i Altmühlendorf. De systrar som utbildas där får en särskild skolning i vården av barn med autism. De upprättade 1913 barnhemmet Frühlingssonne i Lübeck med fyra avdelningar för barn med olika grader av autism: Betania, Betfage, Betel samt Betlehem, det senare för de lindrigare fallen.

Till vänkretsen kring Frühlingssonne hörde stuveriförmannen Anton Fürthner, som 1888 kommit till Lübeck från Recknitzdalens Fuscherhude vid Recknitz utlopp – då endast 15 år. Hans enda barn, dottern Annelore, blev läkare, närmare bestämt gynekolog, vid det som nu kallas Universitetsklinikum Schleswig-Holstein. Hon tjänstgjorde tillika som anstaltsläkare vid Frühlingssonne.

1 september 1939 utbröt Andra världskriget. Samma dag undertecknade Adolf Hitler ett dekret om dödande av handikappade, sinnessjuka samt långtidssjuka. Han införde där ett helt nytt ord i det tyska språket, Gnadentod, därav namnet Operation Gnadentod, även kallad Aktion T 4, efter adressen till den myndighet som ansvarade för genomförandet. Tiergartenstrasse 4. Dekretet var visserligen hemligt men inte mer hemligt att det ofta återopades, när Aktion T 4 ifrågasattes, något som dock var ovanligt.

Redan i slutet av september 1939 utsändes från Tiergartenstrasse 4 en blankett till alla sjukhus, sjukhem, barnhem, sinnessjukhus samt övriga vårdinrättningar. När Annelore Fürthner kom till sitt veckobesök till Frühlingssonne låg alltså ett tjockt kuvert på hennes bord. Det var ovanligt med brev från Berlin och hon anade genast oråd. Hon dröjde med att öppna kuvertet tills hon gått igenom de andra breven, mest handskrivna brev från oroliga föräldrar, syskon, morföräldrar och farföräldrar. Den äldre generationen övervägde. Men till sist var det oundvikligt. Hon måste öppna brevet. Det visade sig att det innehöll 42 blanketter, exakt det antal barn som fanns på Frühlingssonne.

Följebrevet från ett ministerialråd inleddes högtidligt med *Heil Hitler!* Av texten framgick att inrikesministern med tanke på den väldiga raskamp, som nu inletts, sett sig föranlåten att av nationalekonomiska skäl bilda sig en uppfattning av omfattningen av vård av sjuka och handikappade med negativ prognos. Därför skulle varje tillskriven institution inom två veckor insända en fullständig ifylld blankett för varje inskriven patient. Annelore Fürthner tänkte:

– De vet alltså i Berlin hur många barn vi har här.

Hon kallade in Schwestern Oberin, och tillsammans granskade de blanketten. Den skulle innehålla uppgifter om namn, födelse- och föräldrar (med angivande av faderns yrke), morföräldrar, farföräldrar, ras, diagnos, vårdtid, vårdprogram, vårdresultat, prognos, beräknad vårdkostnad per månad.

Diakonissan gick noggrant igenom följebrevet och blanketten. Sedan lade hon dem på bordet och knäppte händerna. Men det kom ingen bön över hennes läppar. Utanför fönstret föll mogna kastanjer i trädgården, och enstaka rop från barnens lekar nådde in. Till sist sade hon:

– Jag ser det, jag ser det. Gud hjälpe er, Dr Fürthner. Det är ni som skall underteckna blanketterna.

Det två veckorna gick utan att blanketterna blev ifyllda. Efter fem veckor kallades Dr Fürthner upp till överläkare Heinz Schering på ortopedien. Han såg vänligt på henne.

– Dr Fürthner, ni vet sedan länge att jag leder partiavdelningen på sjukhuset. 73% av läkarkåren är ansluten. Men inte ni. Jag har undrat varför.

– Jag har aldrig tänkt på den saken.

– Det borde ni göra. Adolf Hitler är den förste och ende politiker som fullt ut har insett vad en vetenskaplig världsåskådning innebär. Allt vad den medicinska vetenskapen eftersträvar gör han till politik, till politisk verklighet. Ni har väl som jag många gånger hänfört ropat Heil! Men har ni tänkt på vad det innebär – hälsa! Ni minns säkert från er studietid att det alltid fanns några plusvarianter bland era kamrater. De kunde allt, de orkade allt, de var trevliga, de såg bra ut, de var aldrig sjuka. Det är så Hitler vill att hela vårt

tyska folk skall bli. Han vet målet och han vet vägen – rashygien. Har ni funderat på varför harstammen alltid är 100% frisk? Alla svaga och sjuka harar går omedelbart under. Så snart en hare blir sjuk överges den av de andra hararna och sedan kommer räven och höken. Det är naturens lag, och det är tillika barmhärtighetens lag, livets lag.

Annelore Fürthner reagerade inte. Överläkaren hostade.

– Ni är läkare vid Frühlingssonne. Ni har inte sänt in de av inrikesministeriet begärda handlingarna. Någon som vill er väl har låtit mig veta detta. Om ni inte inom tre veckor insänder de begärda handlingarna kommer Frühlingssonne att stängas på grund av medicinsk vanvård. Samtliga patienter kommer att överföras till statliga institutioner, och ni kommer själv att ställas inför sjukhusets disciplinnämnd. Detta kan leda till att ni berövas er legitimation eller förflyttas till fronttjänst.

– Jag är gynekolog.

– Det kommer inte att beaktas. Dr Fürthner, ni bör veta att ni nu går på mycket svag is.

Under de följande två veckorna arbetade Dr Fürthner och Schwestern Oberin många nätter med blanketterna. Läkaren sade:

– Vi kan bara skriva autism som diagnos. Vi har inget annat. Alla vet att vi arbetar med autistiska barn. Det har varit så ända sedan pastor Löwenhoorn började sitt arbete i prästgården i Altmühlendorf. Vi måste skriva autism.

Så blev det. Men när de tre veckorna var gångna, hade de bara hunnit fylla i uppgifterna för två av avdelningarna, Betania och Betfage.

Det gick två månader. Kanske var deras oro överdriven. Arbetet med blanketterna avstannade. Och kriget i Polen var redan över. Kanske skulle det bli fred snart. Kanske skulle blanketten glömmas, när de nationalekonomiska behoven inte längre var aktuella.

Tre gånger under dessa månader hördes flyglarm över Lübeck. Den tredje gången, när läkarna åter satt sammanträngda i sjukhusets skyddsrum, råkade Dr Fürthner hamna bredvid överläkare Schering. Han såg välvilligt på henne.

– Ni har varit förståndig, Dr Fürthner.

Jag vet det genom en person som vill er väl. Därför har man haft tålamod med er. Man har sett er goda vilja. Kriget är snart slut, och då blir det helt andra förutsättningar. Och tro mig, kriget kommer att var slut inom en månad.

- Varför sitter vi då här?

Men kriget tog inte slut, inte då. En vecka senare stannade en stor svart buss med övermålade rutor utanför Frühlingssonne. Fem SS-män steg ur. De hade en lista på alla barnen på Betfage. Barnen fick en kvart på sig att packa sina små väskor och ryggsäckar. Det enda diakonissorna fick veta var att barnen skulle överföras till den statliga vårdinrättningen Schloss Grauenstein.

- Tio dagar senare började dödsannonserna komma in i Lübecker Nachrichten: Hans 10 år, Wilhelm 9 år, Grethe 8 år, Richard 11 år. Dr Fürthner kontaktade föräldrarna. De hade alla fått samma besked - trots intensiv behandling med den moderna vetenskapens bästa metoder hade inte livet kunnat räddas. Samma dödsdag hade angetts för samtliga barn. För att förhindra smittspridning hade kroppen omedelbart kremerats. Urnan skulle avsändas inom kort. Dr Fürthner sökte upp överläkare Schering.

- Vad är det för gåtfull sjukdom som gör att alla våra barn avlider samma dag som de överförs till Schloss Grauenstein?

Dr Schering tog av sig glasögonen och såg ut genom fönstret. I sjukhusparken rullade nu dimman fram. Enstaka måsars skrin hördes in i rummet. Av lönnarnas praktfulla höstfärger fanns bara torra rester kvar.

- Dr Fürthner, jag har fått förtroende för er. Jag skall berätta något för er, som kan kosta oss båda livet, om det kommer utanför detta rum. Jag kan säga det, därför att jag har kunskaper, som hör samman med att jag har ett mycket lågt nummer i min partibok. Jag är betrodd. Mycket. Jag anslöt mig redan som ung medicinstudent. Jag hade redan då insett att nationalsocialismen var tillämpad naturvetenskap. Allt jag läst om i Darwins *Descent of Man* gjorde Adolf Hitler till politik.

- Men barnen, dödsannonserna dag efter dag. Hur skall det sluta?

- Lugn, Dr Fürthner. Vi står nu inför världshistoriens största raskamp, det mest avgörande skedet i evolutionen. Genom de beslut vi fattar kan detta bli

utvecklingens största genombrott vad avser mänsklighetens styrka, hälsa och framtid. Ni vet vad Nietzsche säger: "Det finns frukt som ruttnar redan på grenen. Varför skall den få fortsätta att suga näring?"

- Nietzsche var professor i grekiska, inte i medicin.

- Må så vara, må så vara. Evolutionens första stora genombrott var när materien utvecklade sig själv från död materia till levande, sten blev till lavar och alger. Nu har vi det andra stora genombrottet framför oss, när en haltande, svag mänsklighet skall bli en frisk, sund och stark, en helt ny människa. Det är hälsans totala genombrott vi nu förbereder, Dr Fürthner. Kan ni tänka er en större uppgift för en läkare? Människomaterialets förädling! Jag blir rörd, ödmjukt rörd vid tanken att få vara läkare i detta stora skede. Förstår ni mig, Dr Fürthner?

- Livets upptändande och livets avslutande tillhör Guds majestätsrättigheter.

- Kära Dr Fürthner, det där är ett eko från det förgångna. Var förnuftig. Ni lever ju i det tjugonde århundradet, ni är naturvetenskapligt bildad. Det där lärde ni er inte vid den medicinska fakulteten. Var har ni fått det ifrån?

- Det står över dörren på Diakonissenmutterhaus i Altmühlendorf. Det är ett ord av pastor Oscar Löwenhoorn.

- Tänkte just det. Gammalt. Gammalt.

Dr Fürthner samlade sig.

- Om jag förstår er rätt har våra barn blivit dödade. Vi har lagar som skyddar liv.

Överläkaren lutade sig fram.

- Det finns ett hemligt dekret från Fürhrern.

- Varför hemligt?

- Annars kunde vi ha fått en krigsförklaring från USA. Dr Fürthner, ni har för många frågor. Behåll dem för er själv. Jag vill er väl.

Också Schwester Oberin hade sett dödsannonserna. Varje dag väntade de på ett nytt besök av den svarta bussen. Nio dagar efter samtalet med överläkaren kom den tillbaka. Nu hade SS-männen med sig en lista på alla barnen på Betfage. Schwester Oberin frågade en av SS-männen:

- Vart för de andra barnen?

Han grinade elakt.

- Dit de skulle.

Diakonissorna hjälpte barnen att packa in vinterkläder och leksaker. När de för-

des ut ropade en av dem till Schwester Oberin:

- Vart för de andra barnen?

Hon vände sig mot dörren och viskade:

- Rakt in i himmelen.

Följande vecka kom åter ett brev från inrikesministeriet, som krävde ifyllda blanketter för samtliga barn inom fem dagar. Dr Fürthner visade brevet för Schwester Oberin.

- Gud hjälpe er, Dr Fürthner. Det är ni som skall underteckna.

De stod stilla en stund och höll varandras händer. Plötsligt knyckte läkaren på nacken, satte sig vid bordet och började skriva. En efter en lade hon över blanketterna till diakonissan. På alla stod det: "Arisk härstamning". På faderns yrke hade hon skrivit soldat på samtliga. Som diagnos hade hon för alla angett Clorivières syndrom.

Den svarta bussen kom aldrig tillbaka. Men barnhemmet Frühlingssonne fick en direktträff vid den brittiska bombraiden mot Lübeck 28 mars 1942. Samtliga barn och diakonissor omkom, endast två unga provsyster överlevde. Det är genom dem vi har kunnat rekonstruera hela skeendet.

21 juli 1946 mottog Dr Annelore Fürthner ett brev från överläkare Heinz Schering.

Ärade Dr Fürthner!

Detta brev skriver jag till Er från min cell i Nürnberg. Jag står här åtalad för brott mot mänskligheten. Jag har i detta avseende rent samvete. Vad jag gjort har endast haft ett enda syfte - att tjäna mänsklighetens bästa. Jag har besparat många sjuka ett oändligt lidande. Jag har gett mitt bidrag till människomaterialets förädling. Det gäller även min verksamhet som ledare för vad man nu kallar utsorteringen samt som den ytterst ansvarige för verksamheten vid Schloss Grauenstein. Flera av mina medanklagade - alla skickliga läkare - har redan fått sina domar, därav några dödsdomar, döden genom hängning. Vi ser alla saken på samma sätt. Vi är oskyldiga. Det människovärde - Menschenwürde - man talar är endast vidskepelse. Vi naturvetare vet bättre. Mitt fall är ännu inte avgjort. Min advokat, en mycket erfaren och energisk äldre man, har byggt upp hela sitt försvar på att jag - så som han framställt det - räddade Frühlingssonne vintern 1939-

1940. Jag har låtit honom hållas. Han säger till mig: "Det är jag som skall tala och ni skall säga det som jag säger till er att säga." Jag har endast medgett det som skriftligen kan beläggas. Att jag personligen gett närmare 200 av injektionerna på Schloss Grauenstein har jag tillstått, likaså min roll vid "utsorteringen", som till sist omfattade hela Mecklenburg. Vid vårt sista samtal var advokaten pessimistisk om mitt fall. Att jag kommer att dömas skyldig står utom allt tvivel, frågan är bara om det blir 20 års fängelse eller döden genom hängning.

Vad gäller Frühlingssonne är dock sanningen den, att det var Ni, Dr Fürthner, som "räddade" barnhemmet med Clorivières syndrom. Jag kunde aldrig erinra mig att jag sett detta begrepp, jag visste

inte vad det innebar, och allt var så ur balans i följd av kriget att jag aldrig fick möjlighet att efterforska det. Jag ville inte medge att jag inte kände till diagnosen, och naturligtvis ville jag under inga villkor utsortera barn med en diagnos som jag inte kände till. Men under dessa långa nätter i cellen har ett tvivel vaknat hos mig. Är det möjligen så, att Clorivières syndrom är något, som Ni själv har konstruerat? Blev jag möjligen förd bakom ljuset av Er, som jag sökt skydda och hjälpa? Blev jag bedragen? Om så är, kan jag dock trösta mig med, att det brittiska bombflyget grundligt utförde vad jag själv borde ha gjort.

Allra helst skulle jag framfört denna fråga muntligt, öga mot öga. Om Ni uppfattar mitt brev som påträngande och

taktlöst, så ber jag Er att betänka att jag under mer än ett halvår inte haft någon annan än min advokat att tala med, förutom domstolen. Mina referenser är inte längre mänskligt normala, som ni kanske märker av mitt brev. Ta inte illa upp, och tänk om möjligt en vänlig tanke om en man som på något sätt alltid ville väl.

Högaktningsfullt

Heinz Schering
Dr. Dr. f.d. Överläkare

Dr Heinz Schering hängde sig i cellen 23 juli 1946.

Christian Braw
Präst och författare

ICMDA 2023
ARUSHA TANZANIA
20-25 JUNE

The congress will constitute a:-

Student Pre-conference from 20 - 22 June 2023
Graduate Pre-conference from 20 - 22 June 2023
Main Conference from 22 - 25 June 2023

THEME

Serving with Love in a Hurting World

Matthew 22:37-40

The sub themes for the conference are:

Serving with Calling, Serving with Compassion and Serving with Hope

Eutanasi och assisterat självmord – ett kristet svar och perspektiv¹

"I am the author of my fate" utropade poeten William Henley och otaliga miljoner stolta individualister efter honom. Men äkta kristen tro börjar i en ödmjuk och ödmjukande acceptans av att det finns en objektiv verklighet som ligger utanför oss själva, och som är större än oss. Jag är inte centrum i ett eget universum. Jag är en del av en större berättelse. Den yttersta meningen med vår mänskliga natur ges till oss av vår Skapare, och visdom är en livsresa i samklang med skapelsen i harmoni med resten av universum. Teologen Gilbert Meilaender² skriver *"vi är mest oss själva, inte när vi försöker styra och kontrollera vårt öde, utan när vi erkänner och bekänner att våra liv är grundade i och upprätthålls av Gud"*.

Frihet att vara den person jag formades till att vara

En kristen förståelse av frihet är inte frihet från den skapade ordningen, utan den frihet som kommer av att respektera skapelsens verklighet. Det är bara på detta sätt som jag verkligen är fri, fri att bli den person som Gud skapade mig till att vara. För att använda en förenklad analogi, en fisk är fri att vara sig själv när den är i havet. Men den fisk som väljer torra land är inte längre fri utan kvävs!

När vi försöker utveckla ett autentiskt kristet svar på assisterat självmord och andra former av medicinskt dödande ("medical killing"), måste vi börja med en förståelse för skapelsen, och i synnerhet av den skapade moraliska ordningen, de moraliska principer som Gud har inbäddat i universums mönster. Gud skapade inte enbart universum fysiskt, atomer och molekyler och fotoner. Han skapade också en osynlig moralisk ordning, likt träådringens avtryck i en träbit. *Vad det betyder att vara människa* – och vad det innebär att förstöra mänskligt liv – är inte upp till oss att skapa eller uppfinna; *det är oss givet*. Det är en del av den skapade ordningen, av hur saker är. Och verklig frihet är att leva sitt liv längs med skapelsens djupt dolda ådring och ordning.

För många moderna människor är detta upprörande och oacceptabelt. De kräver rätten att göra sig själva vad de än väljer. Idén om den skapade ordningen

ses som en tvångströja, en sammanträngande, begränsande och förnedrande kraft. Så den moderna förståelsen av frihet är att vi ska ha rätt att bli befriade från den skapade ordningens begränsningar.³ Vi vill bryta oss ur de gamla reglerna och skapa nya regler för oss själva. Men sanningen är att jag bara kan vara verkligt fri om jag blir den person som Gud skapade mig till att vara. Kristen frihet är friheten att verkligen vara mig själv.

Skapad till Guds avbild

"Och Gud sade: Låt oss göra människor till vår avbild ..." (1 Mos 1:26). Detta grundläggande uttalande i det första kapitlet i Gamla testamentet säger oss att människor inte är självförklarande. Vår yttersta identitet kan inte härledas ur noggrann analys av vår genetiska sammansättning, vår anatomiska uppbyggnad, våra hjärnmekanismer eller vår sociala historia. Vi är reflektioner av en annan verklighet, och vi hämtar vår mening utanför oss själva, från Gud, i vars reflektion vi är skapade.

Eftersom människor är skapade till Guds avbild behöver vi inte förtjäna rätten att behandlas som gudalikhande varelser. Vår värdighet är inneboende, utifrån hur vi har skapats, i hur Gud minns och kallar på oss. Så biblisk etik, sättet vi är kallade att behandla varandra, härrör från biblisk antropologi, hur vi är skapade.

Det desperata moderna försöket att vara en totalt autonom individ, ständigt kreerande sig själv genom de beslut och val jag gör, är helt utan kontakt med verkligheten. Det är en modern fantasi. När sanningen skall fram så är vi i själva verket härledda, en reflektion av en annan verklighet. Och detta sätt att tänka och förstå ställer oss inför det faktum att vi är radikalt beroende.

Jag valde inte att vara en människa, att vara en speciell sorts kolbaserad livsform. Jag valde inte detta slag av förkroppsligande, denna ömtålighet och dessa begränsningar. Jag valde inte mitt genetiska arv, min anatomi eller hjärna, slaget av min medvetna medvetenhet, mina sensoriska upplevelser och så vidare. Dessa underverk, vare sig jag gillar dem eller

inte, är en del av vad som är mig givet i att vara människa.

Och jag föddes inte som en isolerad individ. Jag kom till världen inlåst i ett nätverk av relationer jag inte valt, med en mamma och pappa, mor- och farföräldrar, syskon, fastrar och farbröder, vänner och vårdnadshavare. Du och jag kom till världen helt beroende av kärlek och omsorg från människor vi inte själva valt. Och i kristet tänkande var detta inte någon bisarr slump eller olycka, utan det var en väsentlig del av vad det innebär att vara människa. En integrerad del av vår skapade mänsklighet är verkligheten att vi är beroende av andra, vi är designade för att vara i beroendeställning till varandra.

Berättelsen om ett mänskligt liv

Vi kommer till världen som hjälplösa varelser, totalt beroende av en annans kärlek och omsorg. Vi går igenom en fas av våra liv då andra människor är beroende av oss. Vi skyddar dem, tar hand om dem, matar dem, betalar för dem. Och sen kommer de flesta av oss att avsluta våra fysiska liv helt beroende av andras kärlek och omsorg. Vi kommer att behöva andra människor som matar oss, skyddar oss och tar hand om oss. Och detta är inte en hemsk, förnedrande omänsklig realitet. Det är en del av designen. Det är en del av narrativet om ett mänskligt liv.

Detta drevs hem för mig på ett slående sätt i en händelse som jag har tagit upp i en tidigare skrift. Min mamma hade blivit helt beroende av 24-timmarsvård till följd av en tragisk och snabbt progressiv demenssjukdom. Jag besökte henne mot slutet och någon räckte mig en sked och en skål yoghurt. Jag försökte mata henne. *"Öppna mun, här kommer maten...."* Och tanken slog mig att det var precis vad hon gjorde för mig för alla dessa år sedan. Jag mindes hennes ord när hon matade mig. Men nu var det ombytta roller. Och jag minns att jag tänkte, *"Kanske är det så här det var tänkt att vara"*. Jag lärde mig mer om vad det innebär att vara en son, och hon lärde sig mer om vad det innebar att vara mamma. För beroende är en del av berättelsen, en del av narrativet om de människoliv som blivit oss givet.

Designad till beroendeställning

Med Gilbert Meilaenders ord, "Vi är beroende varelser, och att tänka på annat sätt – att göra oberoende till vårt projekt, hur uppriktigt det än är – är att leva en lögn, det är att ignorera verkligheten". Även under våra år av vuxet "oberoende" förblir vi i verkligheten beroende varelser.

När jag skriver dessa ord är jag beroende, från ögonblick till ögonblick av otaliga andra människors arbete och insatser – av människor som genererar elektricitet för att driva min bärbara dator, av dem som odlar, förbereder, transporterar och säljer mat som jag kan äta, av människor som renar vatten och tar hand om avfall, av polis och räddningspersonal som skyddar mig från skada osv.

I bibliskt tänkande bottenar vårt radikala beroende i Gud, Skaparen som känner och upprätthåller varje atom i vårt väsen och universum. Mitt i sitt lidande och i sina förluster reflekterar den bibliska karaktären Job på detta tema: "Du som skapat mig med dina egna händer, du störtar mig nu i fördärvet. Tänk på hur du formade mig som lera, nu låter du mig bli till jord igen. Du hällde ut mig som mjölk och lät mig stelna som ost. Du klädde mig i hud och kött, väde mig samman med ben och senor. Du gav mig livet, du visade mig godhet, din omsorg bevarade mig vid liv." (Job. 10:8-12)⁴

Att vara en börda för andra

Som vi har sett är en av de största farhågorna som uttrycks av äldre eller funktionshindrade människor att de kommer att vara en börda för andra. I Oregon och på andra håll är det ett vanligt skäl som äldre personer ger för att begära assisterat självmord. Men i Guds skapelseordning är vi menade att vara en börda för varandra! Detta är en del av vad det innebär att tillhöra en familj eller ett samhälle. Paulus befälde galaterna, som medlemmar i den kristna familjen, att "Bär varandras bördor, så uppfyller ni Kristi lag." (Galaterbrevet 6:2). Att bli kallad in i en familj är att kallas till att dela bördorna i det liv som Gud har gett oss, prövningarna som kommer av att vara skapade av stoft. En familjs liv, inklusive den kristna kyrkofamiljen, bör präglas ett "ömsesidigt delande av varandras bördor (mutual burden-someness)".

Naturligtvis är detta i grunden kontrakulturellt i ett samhälle som, åtminstone i teorin, prisar heroisk individualism och autonomi. Här finns en möjlighet för den

kristna gemenskapen att visa på ett annat sätt att vara fullt mänsklig.

Den bibliska tanken drar alltid en gräns mellan att ta bort lidande och att ta bort den lidande. Ja, vi har en absolut plikt att ta hand om vår lidande nästa. Ja, vi bör drivas av kristen medmänsklighet och medlidande, med Jesu Kristi exempel för ögonen. Men nej, vi är inte suveräna att förgöra oskyldigt människoliv, hur ädla motiven än må vara. Det sjätte budet, "Du skall inte dräpa" (2 Mos 20:13) ger ett absolut moraliskt imperativ som vi inte kan komma ifrån.

Här är de allvarstygda orden från lex talionis, i Genesis, som sägs vara en av de tidigaste kända rättsliga stadgarna i hela världslitteraturen. "Den som utgjuter människoblod, hans blod skall utgjutas av människor, ty Gud gjorde människan till sin avbild." (1 Mos 9:6)

Som många kommentatorer har påpekat, kombinerar denna uråldriga text två bibliska teman. För det första, det uråldriga blodtabut, ett vidgående av blodets speciella status då det representerar ett förspillt liv, och för det andra, ett vidgående av mordets speciella status, dvs det avsiktliga tillintetgörandet av oskyldigt människoliv, som är Guds avbild, Guds mästerverk. Att förstöra mänskligt liv är unikt skandalöst eftersom det är ett vanhelgande av Guds avbild, Guds mästerverk.

Den kristna synen på ett människoliv som en gåva från Gud karikeras ofta av motståndare. Gud är slavägaren och människorna är hans slavar och därför "äger" Gud varje liv. Vi är inte fria att förfoga över vårt eget liv som vi vill eftersom Gud "äger" det. Men detta är en förvrängning av den bibliska synen. Vi är inte bara slavar. Människor är speciella på grund av hur de är gjorda – eftersom de är ett mysteriöst uttryck för Guds väsen.

Hur ska kristna se på självmord?

Den ortodoxa kristna tanken har alltid varit emot inte bara mord, att ta en annan människas liv, utan också mot självmord. Att medvetet förstöra sitt eget liv är också ett vanhelgande av Guds avbild. I många antika kulturer har självmord förhårligats som ett ädelt sätt att dö, en adelsmans död, en hjältes död. I det antika Grekland stödde stoikerna självmord som berättigat och dygdigt under omständigheter då lycka inte var möjlig. Cicero⁵, den framstående stoiske filosofen, skrev: "När en människas omständigheter och sakernas till-

stånd överensstämmer med naturen, är det lämpligt att hon förblir vid liv; när han ser motsatsen, är det lämpligt för honom att avsluta livet".

Men i alla kulturer som påverkats av den judisk-kristna uppenbarelsen har man motsatt sig självmord. Det förhårligas aldrig i Bibeln utan ses som en handling av hopplöshet och förtvivlan, se till exempel de tragiska slutet för kung Saul, Israels första kung, och Judas Iskariot. Trots detta är det tydligt att självmordstankar inte är ovanliga hos Guds folk. Elia ville dö men skickades i stället på sabbatsår. Jeremia önskar att han hade dött i sin mors mage men upptäcker att Gud har planer för välfärd och inte för ondska, för att ge "en framtid och ett hopp". Job önskar också att han aldrig hade fötts, men får veta att Gud är oändligt mycket större än hans egna tankar.

Så självmordstankar är inte ovanliga hos Guds folk men självmordet hedras och förhårligas inte eftersom mänskligt liv är värt så mycket mer. Både avsiktligt dödande och självmord strider ytterst mot den kristna verklighetsuppfattningen. När vi frestas att döda av medkänsla när vi gränsen för vår befogenhet som skapade varelser.

Mänsklig intuition om förgörelse av mänskligt liv

Det är inte bara de med en uttalad kristen tro som känner ett djupt motstånd mot att ta mänskligt liv. Den oro och ångest som uttrycks av många läkare och hälsovårdspersonal som har deltagit i eutanasi eller assisterat självmord är indikation på en djupt liggande intuition om människolivets speciella natur – en intuition som kan härledas till att vara skapade till Guds avbild.

Studier av läkare som utfört dödshjälp och assisterat självmord i Nederländerna och USA har påvisat känslomässigt obehag, ångest och en känsla av tyngd. Med en holländsk läkares ord, "Att döda någon är något radikalt och betungande, det är något som gnager på ditt samvete . . . Jag undrar hur det skulle vara att inte ha dessa fall i min praktik. Jag kanske skulle vara en mycket gladare person." En annan holländsk husläkare beskrev hur han alltid försökte motstå en begäran om eutanasi från en av sina patienter. När trycket blev outhärdligt ordnade han att eutanasi genomfördes en fredagseftermiddag. Efteråt gick han långa promenader på landsbygden, han läste

poesi, lyssnade på Bach och försökte förbereda sig känslomässigt för att börja jobba igen på måndagsmorgonen. *"Det är ingen normal medicinsk behandling. Du blir aldrig van vid det."*

En annan läkare fick frågan om hur han kände sig efter sitt första fall av eutanasi, och sa helt enkelt *"förfärligt"*.

Naturligtvis kan dessa känslomässiga reaktioner beskrivas som simpel blödighet som all vårdpersonal måste kunna övervinna för att arbeta effektivt. Men jag tror att dessa uttryck för obehag pekar på en djup moralisk oro, på en känsla av att ha överträtt en moralisk gräns. Det pekar på skapelsens osynliga ordning. När vi assisterar i att döda en annan människa, hur medkännande och rationella våra motiv än kan tyckas vara, stöter vi emot universums moraliska ordning och vi skadar vår egen mänsklighet.

Människofamiljen

I kristet tänkande är varje enskilt människoliv speciellt, och vi är alla medlemmar i den mänskliga familjen. Vi är gjorda för gemenskap.

Vi ser detta i de enorma ansträngningar som görs i vårt samhälle för att förebygga/förhindra självmord. Varför förväntar vi oss till exempel att tappra poliser ska försöka rädda livet på en man som ämnar hoppa från en bro? Varför i hela världen bryr de sig? Om personen nu vill dö borde vi verkligen låta honom göra det. Varför riskera värdefulla medborgares liv i försök att rädda någon som inte värdesätter sitt eget liv?

Jag antar att det beror på att vårt samhälle, även om det genomträngs av vänsterliberal individualism, fortfarande är djupt påverkat av kristet tänkande. Ur ett kristet perspektiv är vi inte autonoma individer som gör vår egen grej. Vi är sammanfogade i gemenskap, sammanbundna av omsorgsplikt, ansvar och medkänsla. Respekten för livet och självmordsförbudet är en del av det lim som binder samman samhället. Det är en del av den latent moraliska ordningen, ådringen i träet, som Gud har ingjutit i skapelsen.

Föreställ dig ett samhälle som tyst uppmuntrar de deprimerade, de som känner sig otillräckliga, de isolerade eller funktionshindrade att ta sitt liv. Ett samhälle där läkare tillhandahåller dödliga mixturer för sina patienter, där de desperata och ensamma uppmuntras att löpa linan ut

med sina suicidal tankar. Vad skulle det vara för samhälle?

Här finns istället en kristen syn på samhället, uttryckt i John Donnes⁶ välkända rader. *"Ingen människa är en ö, hel och fullständig i sig själv; varje människa är ett stycke av fastlandet, en del av det hela. Om en jordklump sköljs bort av havet, blir Europa i samma mån mindre, liksom en udde i havet också skulle bli, liksom dina eller dina vänners ägor; varje människas död förminskar mig, ty jag är en del av mänskligheten. Sänd därför aldrig bud för att få veta för vem klockan klämtar; den klämtar för dig."*

Det är för att vi är sammankopplade i mänsklig gemenskap som självmord kan få förödande effekter på andra. Även om självmordet är en handling i desperation och hopplöshet så skadar den som begår självmordet dem som lever vidare. Oavsett om det är avsiktligt eller inte, drabbar självmordet alla i relation med den som begår självmord, sårar och skadar dem, ofta för livet.

Den holländska pappan till en kristen vän till mig ringde upp en dag för att meddela att han skulle få dödshjälp av sin läkare. Även om han inte var dödssjuk, var han ensam och anförde dito smärtproblematik. Min vän reste tillsammans med sin son till Nederländerna för att vädja till sin far (och farfar) att inte göra det. Men fadern var orubblig och dödshjälp genomfördes vederbörligen veckan därpå. Nu måste familjen leva resten av livet med en känsla av förlust framkallad av en älskad familjemedlem.

När min älskade väljer att ta livet av sig i stället för att fortsätta leva med mig, pekar det på mina egna otillräckligheter. Kanske älskade jag inte tillräckligt. Kanske kunde jag gjort mer. Det är vanligt att se detta i ärenden om assisterat självmord som rapporterats i media. I själva verket verkar det ibland finnas en viss känslomässig utpressning som den självmordsbenägna individen utövar. *"Om du verkligen älskade mig skulle du hjälpa mig att ta livet av mig."* De anhöriga befinner sig ofta slitna mellan fasa över konsekvenserna av självmord, lojalitet mot sin "nära och kära" och en djup känsla av eget misslyckande.

Sammanfattningsvis, att begå självmord är att slå mot hjärtat av vad det innebär att leva i gemenskap, för vi är skapade till att vara beroende av varandra. Vi är alla kallade att dela bördorna med varandra i det livet som Gud har givit oss.

Döden: fiende och befrielse

Jag slås av en slags undrande ambivalens i den bekenntrogn kristna attityden till döden. Å ena sidan ses döden som en fiende och en skandal, och ändå kan den också vara en barmhärtighet, en befrielse, till och med ett märkligt slags helande. Eftersom döden är en fiende är vi kallade att bekämpa den med tapperhet, kunnet och engagemang. Kristen kärlek är ett sätt att visa och säga till en medmänniska, även i smärta, lidande och med funktionshinder, *"Det är gott att du lever."* Och i Jesu Kristi uppståndelse från de döda ser vi första frukten av livets seger över döden, och dödens slutliga nederlag.⁷

Men genom Försynen kan döden för en fallen mänsklighet bli med CS Lewis ord *"ett allvarsamt förbarmande"* (a severe mercy). I den bibliska berättelsen är människans livslängd utmätt⁸, och det ses inte enbart som en förbannelse, utan också som ett uttryck för Guds barmhärtighet. Att leva för evigt i en fallen värld och "förfallande" kropp är inte en välsignelse utan en förbannelse. Försynen kan göra döden till en barmhärtig befrielse från en tillvaro instängd i en sönderbruten kropp. En kristen inställning till döden måste alltid spegla denna förunderliga tvetydighet. Även om människans död i grunden är ett ont att bekämpa, en verklighet som aldrig kan sökas medvetet, kan den också ibland accepteras och erkännas som ett tecken på Guds barmhärtighet.

Jesu person

Den kristna tron gör det häpnadsväckande anspråket att Gud har uppenbarat sig i det fysiska, i vår värld, i en mänsklig person, Jesus från Nasaret. Och författarna till evangelierna hävdade att han uppstod fysiskt ur graven den första påskdagen. Detta visar oss betydelsen av våra nuvarande fysiska kroppar och också mot något som är ännu viktigare: det framtida uppståndelivet som invaderat nuet. Den uppståndne Jesus visar oss att vår nuvarande begränsade fysiska existens inte är den enda eller ens den viktigaste delen av verkligheten. Så kristna bekräftar vikten av fysiskt helande, samtidigt som vi inser att bakom vår nuvarande fysiska erfarenhet finns det en djupare, rikare, ännu mer underbar verklighet.

Detta leder till att vi inte kan göra förlängningen av det fysiska livet med hjälp av teknologi till det yttersta målet för läkekonsten. Ibland måste vi säga nej till

medicinska framsteg. Ibland kommer vi att behöva det förtroende och det modet att avböja det som den medicinska tekniken gör möjligt. Att säga nej till betungande eller meningslös medicinsk behandling är inte en form av självmord eller ett svek, det är en del av en omdömesgill och vis kristen livsföring. Denna fysiska existens är inte allt; vi behöver ett djupare helande.

Lidandet: ett mysterium av mänskligt beroende

Ett utmärkande drag i våra dagars teknologiska samhälle är att vi har förlorat tron på att lidande överhuvudtaget kan ha något positivt värde med sig. Smärta, vare sig den är fysisk, mental, relationell eller andlig, ses som värdelös, meningslös, destruktiv, obegriplig och skrämmande. Lidandet och smärtan är det ultimata hotet mot hyperindividualism, autonomi och självstyrning. När vi väl har anammat det perspektivet är det ett lätt steg till att acceptera att vi, i namnet av att eliminera lidandet, tvingas eliminera den lidande.

Men i en kristen förståelse kan lidande aldrig vara meningslöst, även om det verkar vara det. Lidande är en smärtsam verklighet som vi är kallade att acceptera utifrån tillit till en kärleksfull Gud. Även ordet *lida*⁹ antyder ett element av passivitet.¹⁰

Det verkar vara det grundläggande skälet till att lidande av sekulära filosofer betraktas som en kränkning av idéer om individuell autonomi. Det är inte så mycket att lidande försämrar vår förmåga att välja, utan snarare att lidande hotar den tröstande illusionen att vi har den yttersta kontrollen. Lidande utmanar vår moderna tendens att vara kontrollfreaks. Det utmanar den utbredda fantasin att vi skulle vara fundamentalt autonoma, i alla lägen kunna göra egna val. Istället betonar lidandet vårt djupa och ofrånkomliga beroende. Den lidande personen kan inte undkomma verkligheten av hans eller hennes djupa beroende av andra.

Som teologen Stanley Hauerwas¹¹ har påpekat är den första reaktionen på lidande hos en annan människa bortstötande. Lidande tenderar att göra den andre till en främling. Ändå är en lidande medmänniska en uppmaning till att stå kvar i gemenskap. Det är en uppmaning att vara där. "Lidande är inte en fråga som kräver ett svar, det är inte ett problem som kräver en lösning, det är ett mysterium som kräver närvaro."

Så de av oss som är kallade att ta hand

om lidande människor behöver uppmuntra dem och visa genom våra handlingar att de inte är utestängda från den mänskliga gemenskapen. Genom att tillhandahålla engagerad och lyhörd vård för lidande människor binder vi dem faktiskt in i den mänskliga familjen. Den sorgliga verkligheten är att moderna sjukvårds- och hälsovårdssystem så ofta har precis motsatt effekt. De isolerar och marginaliserar dem som lider och dör från resten av det mänskliga samhället.

Den omsorgsplikt som läkare och andra professionella vårdare är bundna av, är ett moraliskt åtagande att finnas där för dem som lider och dör. Det är ett praktiskt uttryck för gemenskapens förbund. Det är att säga till den drabbade: "Vi är samhällets representanter och vi lovar att ta hand om dig vad som än kommer att hända, till varje pris. Vi kommer att gå denna väg med dig till slutet."

Detta betyder naturligtvis inte att vi borde välkomna eller njuta av lidande. Bekännelsekristet tänkande har ofta anklagats för masochism och känslolöshet. Men detta är en perversion av vad kristna har tänkt och praktiserat genom århundradena. Lidande ska inte eftersökas, men det finns tillfällen då det åtminstone till viss del borde accepteras.

Lidande och glädje är oupplösligt sammanlänkade

Men den kristna tron lär oss något mer underbart och förunderligt än att bara acceptera lidande. I den bibliska berättelsen är lidande och glädje oupplösligt sammanlänkade och sammanflätade. Den lidande Kristus är också den förhålligade. Och det finns mystiska antydningar i Nya testamentet om att vi i upplevelsen av lidande kan upptäcka en djupgående närhet med andra som lider, ja med Gud själv. "Jag vill lära känna Kristus och kraften från hans uppståndelse och dela hans lidanden, genom att bli lik honom i en död som hans (*koinonia*)¹²." (Filipperbrevet 3:10)

Välsignad är vår herre Jesu Kristi Gud och fader, barmhärtighetens fader och all trösts Gud. 4 Han tröstar oss i alla våra svårigheter, så att vi med den tröst vi själva får av Gud kan trösta var och en som har det svårt. 5 Ty liksom vi har fått en riklig del av Kristi lidanden får vi också riklig tröst genom Kristus. (Andra Korintierbrevet 1:2-5)

Det här är djupa och komplexa ämnen och här är inte platsen att ta upp dem ytterligare. Men i stället för en förenklad utilitaristisk filosofi som ser lidande och

smärta som helt och hållet negativt och ont, ger den kristna tron en rikare och mer nyanserad förståelse. Lidande behöver inte bara vara motgång. Det är ett smärtsamt mysterium som uppmanar oss till närvaro, att stå kvar i gemenskap med dem som lider, att gå in i lidandets *koinonia*.

John Wyatt
Professor emeritus,
London University College

Denna uppsats är anpassad från boken *Dying Well: Dying Faithfully* Paperback – IVP 21 Jun. 2018 av John Wyatt. För ytterligare artiklar om eutanasi och assisterat självmord besök webbplatsen johnwyatt.com

1. Detta är en, i en serie artiklar om eutanasi och assisterat självmord som finns på webbplatsen johnwyatt.com
Andra artiklar i samma ämne som återfinns på hemsidan är: Eutanasi och assisterat självmord – historiska perspektiv
Eutanasi och assisterat självmord – aktuella och internationellt
Eutanasi och assisterat självmord – Storbritannien
Eutanasi och assisterat självmord – bakomliggande sociala faktorer
Eutanasi och assisterat självmord – argumentation utifrån från autonomi
Eutanasi och assisterat självmord – argumentation utifrån från medkänsla
Risker med legalisering av assisterat självmord
Eutanasi och assisterat självmord – ett kristet svar och perspektiv
Medicinska frågor i vården av den döende
Vård av den döende – palliativ vård och rättsliga ramar
2. Gilbert Meilaender amerikansk luthersk teolog och bioetiker, född 1946. Redaktör med William Werpehowski för *The Oxford Handbook of Theological Ethics*.
3. Jämför med Friedrich Nietzsches (1844-1900) filosofi med utgångspunkten "Gott is tot" som har stor påverkan på de filosofiska inriktningar som idag ofta benämns modernism, postmodernism och identitetspolitik.
4. Svenska Bibelsällskapet 2000.
5. Cicero (106 f Kr – 43 f Kr) romersk författare och statsman.
6. John Donne (1572-1631), anglikansk präst och poet. Citat ur Ur "Meditation XVII", "Devotions upon Emergent Occasions" från 1623. JD introducerades av Gunnar Harding på svenska 2012 med den lilla boken *Skabrösa elegier och heliga sonetter*.
7. Jämför "...Döden är uppslukad och segern är vunnen. Död, var är din seger? Död, var är din udd?..." Första Korintierbrevet 15:54-57.
8. 1 Mosebok 3:19, 2 Samuelsboken 14:4, Predikaren 3:2, 2 Korintierbrevet 5:10 och Hebreerbrevet 9:27-28
9. Lida utstå, tåla, av lågtyskans *liden*, tyskans *leiden*, med samma betydelse. Elisa Wessén *VÅRA ORD deras uttal och ursprung*, Stockholm 1973.
10. "Even the word 'to suffer' implies an element of passivity. It comes from the Latin *suffere* meaning 'literally' to bear under', and hence 'to permit or to allow'. The original meaning of the English word was 'to put up with', and hence the root meaning of suffering is the idea of submitting or being forced to submit or endure some circumstance which is beyond control."
11. Stanley Hauerwas, född 24 juli 1940 i Dallas, Texas, är en amerikansk metodistteolog och etikern. Han är fil. dr vid Yale University och teol. dr vid University of Edinburgh. (Enligt Wikipedia).
12. *Koinonia* är ett grekiskt ord som betyder gemenskap.